

บทที่ 7

พัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ

เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ รูปแบบการแสดงออก ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางด้านจิตใจแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เป็นผลกระทบบมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจ

😊 1. ลักษณะพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เด็กจะแสดงอารมณ์ออกมาตามประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละคน

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และจิตใจ



อารมณ์ เป็นสภาวะทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้น เนื่องจากได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายในร่างกาย เช่น แรงขับ ฯลฯ หรือสิ่งเร้าภายนอก เช่น ความร้อนหนาว ฯลฯ เมื่อได้รับสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ

อารมณ์ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากกระบวนการทางด้านจิตใจ ทำให้มนุษย์มีการรับรู้ตามสภาพแวดล้อมที่ปรากฏขึ้นจริง

กระบวนการที่เกิดขึ้นในจิตใจมี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การรับรู้ สิ่งเร้าต่างๆเข้ามาสู่ตัวบุคคล

ขั้นที่ 2 เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ ตามที่ได้รับรู้มาจากขั้นที่ 1

และ**ขั้นที่ 3** การเกิดพฤติกรรม ตามการรับรู้และอารมณ์ที่เกิดขึ้น

เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกทางด้านอารมณ์ ปฏิกริยาทางด้านร่างกายของเด็กจะมีการตอบสนองทันที โดยอวัยวะในร่างกายของเด็กจะทำงานร่วมกัน **3 ส่วน** คือ



ส่วนที่ 1 ระบบประสาทส่วนกลาง ได้แก่ สมองและไขสันหลัง

ส่วนที่ 2 ระบบประสาทอัตโนมัติ เป็นการทำงานของระบบซิมพาเทติก และระบบพาราซิมพาเทติก

ส่วนที่ 3 การทำงานของระบบต่อมไร้ท่อภายในร่างกายทั้งหมด

การแสดงออกทางอารมณ์ 10 ลักษณะ คือ

- 1) ภาวะของ**ความรู้สึกสนใจและตื่นเต้น**(Interest-Excitement)
- 2) ภาวะของ**ความรู้สึกปิติยินดี**(Joy)
- 3) ภาวะของ**ความรู้สึกประหลาดใจ**(Surprise)
- 4) ภาวะของ**ความรู้สึกเศร้า และ รู้สึกทนทุกข์ทรมาณ หรือ กัดกลุ้ม** (Distress-Anguish)
- 5) ภาวะของ**ความรู้สึกโกรธ**(Anger)
- 6) ภาวะของ**ความรู้สึกชิงชัง น่าขยะแขยงหรือความน่ารังเกียจ**(Disgust)
- 7) ภาวะที่**ถูกสบประมาท**(Contempt)
- 8) ภาวะของ**ความกลัว**(Fear)
- 9) ภาวะที่**รู้สึกอับอาย ความละอายใจหรือความขายหน้า**(Shame)
- 10) ภาวะของ**ความรู้สึกผิด**(Guilt)

นอกจากนี้ **การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็ก** ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาจากการเรียนรู้โดยการสังเกต เช่น เมื่อเกิดอารมณ์โกรธ บางคนจะแสดงออกด้วยการด่า ทำลาย

สิ่งของใกล้ตัว อาละวาด ทูบตีกัน ต่างคนต่างเจ็บ เมื่อเกิดความรู้สึกชิงชังขยะแขยงบางคน จะแสดงออกโดยทำริมฝีปากยื่นออกมา หรือบางคนออกเสียง“อึ๊”เมื่อเกิดความรู้สึกอาย บางคนหน้าแดง บางคนม้วนตัวไปมา ไล่ทูบตีคนอื่น บางรายก็จับผมหรือชายเสื้อ เป็นต้น

อารมณ์เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะมีการแสดงออกแตกต่างกันตามประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับมา บางครั้งอาจเป็นลักษณะนิสัยใจคอ เช่น เป็นคนอารมณ์ร้อน อารมณ์เย็น เป็นต้น

1.2 ลักษณะพัฒนาการทางด้านอารมณ์



พัฒนาการทางด้านอารมณ์ หมายถึง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกทางด้านอารมณ์ รวมถึงความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกสนุกสนาน ร่าเริง ดีใจ โกรธ ตกใจ ฯลฯ

ความสามารถควบคุมอารมณ์ จะสังเกตได้จากพฤติกรรมการแสดงออกในขณะที่เด็กกระทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งในช่วงเวลาที่เด็กกำลังเล่น ฟังนิทาน หรือการเล่นบทบาทสมมติ

เมื่ออายุมากขึ้น เด็กจะมีความซับซ้อนทางอารมณ์เพิ่มขึ้น จากอารมณ์ของเด็กแรกเกิดที่จะมีอารมณ์ตื่นเต้นเท่านั้น ได้เปลี่ยนแปลงเป็นอารมณ์ซึ่บานหรืออารมณ์พอใจซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับความสบายใจ ได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกาย ส่วนอารมณ์ไม่ซึ่บานหรืออารมณ์ไม่พอใจ เกิดขึ้นเมื่อเด็กรู้สึกไม่สบายใจ ไม่แจ่มใส ไม่ได้ได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีผลทำให้อารมณ์ของเด็กได้พัฒนาต่อไปจนเปลี่ยนแปลงเป็นอารมณ์โกรธเกลียด อิจฉา ริษยา เป็นต้น เห็นได้จาก

แรกเกิด เด็กจะร้องไห้เมื่อหิว มีความสุขเมื่อได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ

4-6 สัปดาห์ จะยิ้มเมื่อมีคนเข้ามาอยู่ใกล้ๆ

3-4 เดือน เริ่มแสดงอารมณ์โกรธ ความประหลาดใจ และความรู้สึกเศร้า

6-8 เดือน แสดงความรู้สึกกลัวและเริ่มตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกว่า **รู้สึกละอายใจและมีความขี้อาย (Shyness)**

ภายในปีที่ 2 ของชีวิต จะเกิดอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะของ **การถูกสบประมาทและความรู้สึกผิดขึ้น**

วิธีการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่ดี ประกอบด้วย



ก. ให้เด็กเล่นและฝึกฝนการออกกำลังกาย ทำให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายและจิตใจแข็งแรง

ข. ให้เด็กได้เข้าอบรมหรือเข้ากลุ่ม การเข้ากลุ่มทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของกลุ่ม จะช่วยให้เกิดความมั่นใจและมีความสุข

ค. ให้เด็กฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การวาดหรือการปั้น หรืองานศิลปะต่างๆ เพราะกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยปรับอารมณ์ของเด็กได้ดี

ง. ให้เด็กเลียนแบบจากตัวแบบที่ดี

จ. ให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดี มีความเหมาะสม

1.3 ลักษณะพัฒนาการทางด้านจิตใจ

เกี่ยวข้องกับ **พื้นฐานทางด้านจริยธรรม** ของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะสิ่งที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กอย่างยิ่ง เช่น เด็กรู้จักให้ มีจิตใจโอบอ้อมอารี รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นไม่ทำลายสิ่งของทั้งที่เป็นสาธารณสมบัติหรือของส่วนตัว หรือบางรายอาจเป็นเด็กที่มีจิตใจชั่วร้าย ก้าวร้าว ชอบทำลายข้าวของ ไม่มีความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น เด็กจะมีลักษณะทางด้าน

จิตใจเป็นแบบใด ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เด็กได้รับจากครอบครัวและสภาพแวดล้อมในสังคมว่า มีส่วนสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจในรูปแบบใด

ดังนั้นพัฒนาการทางด้านจิตใจ เป็นลักษณะของความรู้สึกภายในใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ โดยมี การตอบสนอง 2 ลักษณะ คือ ใน ลักษณะที่สังคมยอมรับ จะมีการตอบสนองในทางที่ดี มีความถูกต้องเหมาะสม และในทางตรงกันข้ามเด็กบางรายอาจจะมีพัฒนาการทางด้านจิตใจเป็นไปในลักษณะที่สังคมไม่ยอมรับก็ได้

ระยะแรกคลอด พัฒนาการทางด้านจิตใจยังไม่เกิดขึ้น เพราะเด็กไม่มีความสามารถทางด้านร่างกาย ส่วนใหญ่จะใช้ **ปฏิภิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติ** และการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อตอบสนองหรือแสดงออกตามที่เด็กได้รับรู้



3 ปีแรก เด็กเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมการแสดงออกจากผู้ที่เด็กได้ใกล้ชิด บางครั้งเด็กแสดงพฤติกรรมไม่ถูกต้อง เพราะไม่เข้าใจในพฤติกรรมที่ตนได้กระทำ คิดว่าพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ทำเป็นพฤติกรรมที่ดี จึงเลียนแบบผู้ใหญ่

3-6 ปี พัฒนาการทางด้านจิตใจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะเด็กสามารถใช้คำพูดที่มีความหมาย มีความชัดเจน มีการรับรู้ได้ดี เป็นวัยที่เด็กอยากรู้อยากเห็นมาก ทำให้พัฒนาการทางด้านจิตใจเกิดขึ้นได้

หลักการสำคัญของพัฒนาการทางด้านจิตใจ คือ วัย 6 ปีแรกของชีวิตนั้น เด็กควรได้รับการวางพื้นฐานทางจิตใจที่ดีงาม เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ ประกอบด้วย

1.4.1 ลักษณะการถ่ายทอดทางพันธุกรรม สิ่งที่เด็กได้รับการถ่ายทอดจากบิดามารดาหรือบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธได้ เช่น เด็กได้รับยีนเพศผิดปกติ XYY จะมีอารมณ์ผิดปกติ พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น

1.4.2 การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับจากครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดูแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน จะมีผลต่ออารมณ์และจิตใจของเด็ก ดังนี้

-บรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดูและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแต่ละครอบครัว

ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูแบบใดย่อมจะมีผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจของเด็ก เช่น การลงโทษเด็ก โดย **การใช้อารมณ์หรือการเข้มงวดกับเด็ก** จะทำให้เด็กมีความเครียด เจ้าอารมณ์ ตี้อารมณ์ ต่อด้านและขัดคำสั่งพ่อแม่ ส่วนครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูเด็กแบบปล่อยตามสบาย ไม่ให้ความใส่ใจเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ว่าแห้ว ไม่มั่นคง เด็กอาจเกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดความรัก หรือครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูเด็กแบบให้ความรักหรือมีการปกป้องมากเกินไป ก็จะทำให้เด็กขาดความคิดริเริ่ม ต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา แม้แต่พ่อแม่ที่เคร่งศีลธรรมเกินไป จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจได้



-ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูกดี จะทำให้ลูกมีความสุข ถ้าพ่อแม่ทะเลาะกันตลอดเวลาจะทำให้เด็กมีความเครียด กระวนกระวายใจ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง รู้สึกไม่ปลอดภัย เด็กขาดตัวแบบที่ดีในการเลียนแบบ

-ความสม่ำเสมอและคงที่ในการอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่จะต้องมีความสม่ำเสมอและคงที่ในการอบรม เช่น ทุกครั้งที่เด็กทำผิดต้องลงโทษทุกครั้ง ถ้าพ่อแม่ไม่มีความคงที่ในการสั่งสอนเด็ก มีผลทำให้เด็กมีพัฒนาการในลักษณะที่ขาดแนวทางที่ถูกต้อง และไม่ทราบว่าจะทำอะไรที่ควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในชีวิต

-สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะดีหรือยากจนทำให้การอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจของเด็ก เช่น **เด็กในครอบครัวยากจน** พ่อแม่จะไม่มีเวลาให้ ทำให้เด็กมีโอกาที่จะถูกชักจูงไปในทางที่ไม่

เหมาะสมได้ หรือ **เด็กในครอบครัวร่ำรวย** พ่อแม่จะใช้เงินสนับสนุนเพื่อให้เด็กได้รับแรงเสริมต่างๆมากมาย ทำให้เด็กมีนิสัยชอบเอาแต่ใจตัวเอง

-**แหล่งที่ตั้งของครอบครัว** เด็กที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม จำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดของชีวิต ทำให้ลักษณะนิสัยแตกต่างจากเด็กที่อาศัยอยู่ในทำเลที่ดีหรือเด็กที่อยู่ในเมืองหลวงต้องออกจากบ้านไปโรงเรียนตั้งแต่เช้ามีด รับประทานอาหารในรถแตกต่างไปจากเด็กต่างจังหวัดที่ไม่ต้องเผชิญความเครียดเหล่านี้

-**การโยกย้ายของครอบครัว** เช่น การย้ายถิ่นไปตามหน้าที่การงานของพ่อแม่ จะทำให้เด็กมีปัญหาในการปรับตัวทางด้านการเรียน การคบเพื่อน การเข้าสังคม

1.4.3 ลักษณะทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับจากครอบครัว



-**กลุ่มสังคม** สภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ครอบครัวใหญ่ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว สภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการดำเนินชีวิตที่รีบเร่ง ต้องช่วยเหลือตนเอง

ถ้าเด็กมีโอกาสเล่นกับเพื่อนหรือสังคมนอกครอบครัว จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี ก่อให้เกิดความ

มั่นคงทางด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กได้

-**เจตคติของคนในสังคม** ความชอบ/ไม่ชอบของคนในสังคมที่มีต่อสิ่งใด จะเป็นตัวแบบให้เด็กและมีผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กโดยตรง เด็กมีแนวโน้มที่จะเข้าใกล้หรือแสดงพฤติกรรมในสิ่งสังคมชอบ และเด็กเกิดความรู้สึกชิงชังไม่ยอมเข้าใกล้สิ่งที่สังคมไม่ชอบอีกเช่นกัน

-**ค่านิยมของคนในสังคมที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ** สังคมไทยมีความเชื่อว่า พฤติกรรมการแสดงออกในด้านความสุภาพเรียบร้อย การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การรู้จักกาลเทศะฯลฯ เป็นสิ่งที่ดี ถ้าเด็กสามารถปฏิบัติตามค่านิยมของสังคม ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการอารมณ์และจิตใจ

-ระบบการปกครอง วัฒนธรรม ประเพณีแต่ละสังคม ในแต่ละสังคมจะมีระบบการปกครอง วัฒนธรรม ประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ถ้าเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับระบบการปกครอง วัฒนธรรม ประเพณีนั้นได้ ย่อมทำให้เด็กมีความสุข

1.4.4 ลักษณะของเด็ก ประกอบด้วย

-การได้รับสารพิษบางอย่าง

เช่น เฮโรอีน หรือฝิ่น เด็กจะมีพฤติกรรมสงบเงียบ หรือ **กัญชา** เด็กจะมีพฤติกรรมสนุกสนาน ร่าเริง หัวเราะง่าย ชี้เล่น



-การเลียนแบบทางด้านอารมณ์ของบุคคลอื่น เช่น เด็กเห็นผู้อื่นแสดงความก้าวร้าว ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวตาม

-ความต้องการเพิ่มมากขึ้น ภายใน 6 ปีแรก เด็กต้องการแสดงว่าตนเหนือกว่าผู้อื่น เรียกร้องความสนใจและให้ผู้อื่นยอมรับ สนใจในตนเองแต่เพียงผู้เดียว

-ความสามารถทางด้านร่างกายและเข้าใจเกี่ยวกับตนเองมากขึ้น

เมื่อเด็กสามารถควบคุมอวัยวะทุกส่วนของร่างกายให้ทำงานตามความต้องการของตนได้ มีความเข้าใจและรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม มีความเข้าใจว่า ทุกคนมีความสามารถต่างกัน จะมีผลทำให้เด็กควบคุมอารมณ์ของตนได้ดีขึ้น และมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อการกระทำที่ผิดพลาดของผู้อื่นได้เช่นกัน จะทำให้เด็กมีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน สนุกสนาน ร่าเริง

😊 2.รูปแบบการแสดงออกทางด้านอารมณ์

การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กจะแตกต่างกันออกไปตามอายุที่เพิ่มขึ้น ดังนี้



2.1 อารมณ์โกรธ เป็นความรู้สึกขุ่นใจและไม่พอใจอย่างรุนแรง เนื่องจากความผิดหวัง หรือพลาดหวังจากสิ่งที่ได้คาดคิดไว้ ความผิดหวังจะทำให้มีอารมณ์ผิดปกติ มีความรู้สึกไม่ชอบใจในการกระทำต่างๆ ทั้งการกระทำของตนเองและการกระทำของผู้อื่น

เด็กมีความรู้สึกโกรธ อาจเนื่องจากการถูกล้อเลียน ถูกปฏิเสธ หรือได้รับการขัดขวางไม่ให้กระทำในกิจกรรมที่ต้องการ

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกเมื่อโกรธมี 2 แบบ คือ

ก) ก้าวร้าว มี 2 ลักษณะ คือ

1) **ก้าวร้าวต่อตนเอง** เช่น การทุบอกตัวเอง ดึงผมตนเอง เป็นต้น

2) **การก้าวร้าวผู้อื่น** เช่น ตบหน้าผู้ที่อุ้มอยู่ ขว้างปาสิ่งของใส่ผู้อื่น เป็นต้น

ข) อาการเจ็บเฉย ไม่มีการแสดงออกในลักษณะก้าวร้าวผู้อื่น แต่เจ็บเฉย ปลีกตัวอยู่เฉยๆ ถ้ามีปัญหามากอาจจะก้าวร้าวตนเองด้วยการทำร้ายตนเอง เช่น ฆ่าตัวตาย เป็นต้น

แนวทางแก้ปัญหาเมื่อเด็กมีอารมณ์โกรธ ดังนี้

1) **ควรหัดเด็กให้รู้จักใช้ความคิดหาเหตุผล**

2) **ฝึกสติให้เด็กได้รับรู้ว่า ความโกรธจะเป็นอันตรายต่อตัวเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ** จึงควรต้องสอนและฝึกให้เด็กรู้จักใช้ความคิดพิจารณาหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกโกรธ

วัยเด็กอ่อน เด็กยังไม่มีความสามารถทางด้านร่างกาย เด็กเริ่มฝึกสมรรถภาพทางด้านร่างกาย ทั้งการเดิน การยืน การหยิบฉวย การพูด ฯลฯ ทำให้เด็กอ่อนเกิดอารมณ์โกรธง่าย เพราะเด็กถูกบังคับและขัดขวางไม่ทำตามความต้องการได้ ผลคือ เด็กจะหงุดหงิด ฉุนเฉียว เมื่อโกรธจะร้องไห้ ทบตีตัวเองหรือผู้อื่น บางรายใช้วิธีตีขา ฟาดแขน หรือขว้างปาสิ่งของที่อยู่ที่ใกล้ตนเองออกไป

วัยเด็กตอนต้น เด็กจะเผชิญสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความโกรธได้ อากาโรธของเด็กวัยนี้ เด็กจะมี **ลักษณะโกรธแบบลงมือลงเท้า** (Temper tantrum) คือ การร้องไห้แบบร้องกรี๊ดร้อง กระทบเท้า ตะเตะ กระโดดไปมา ต่อต้าน ขว้างปาสิ่งของลงบนพื้น บางครั้งเดินขากระเผลก บางรายอาจนอนหรือนั่งลงบนพื้น ทำร้ายตนเอง เช่น ดึงผม ทบอก

2.2 อารมณ์กลัว



ความกลัว เป็นความรู้สึกที่เด็กไม่ชอบเพราะเป็นสิ่งไม่ดีแก่ตัวเอง มีความรู้สึกหวาดหวั่นคิดว่าตนจะประสบภัย เด็กมักจะกลัวสิ่งต่างๆ มากมาย พ่อแม่ควรพิจารณาว่า ความกลัวของเด็กเกิดจากสิ่งใด เด็กต้องได้รับการเอาใจใส่ปลอบโยนเพียงใด ขณะเดียวกันพ่อแม่ไม่ควรจะกังวลในอาการกลัวของเด็ก เพราะเป็นประสบการณ์ที่เด็กทุกคนต้องพบมาก่อนเสมอ

ลักษณะความกลัวของเด็ก

วัยเด็กอ่อน ความกลัวเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ร่องลงมาจากความโกรธ ความกลัวเป็นความรู้สึกที่ไม่อยากเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ

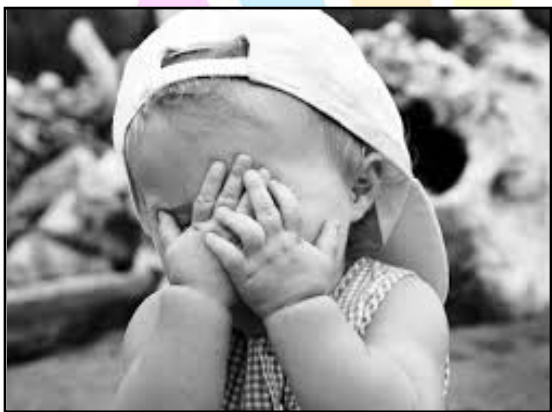
พฤติกรรมการแสดงออกเมื่อเกิดความกลัว คือ การพยายามหลีกเลี่ยงหนีไปจากเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความกลัว ร้องไห้ครวญคราง หายใจหอบแรง เด็กที่ยังเดินไม่ได้จะหันหน้าหนี

เด็กอ่อนหรือเด็กเล็ก มักจะกลัวทุกอย่างทั้งที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล สิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความกลัว ประกอบด้วย ความกลัวเสียงที่ดังมากๆ ความกลัวต่อสิ่งของต่างๆ กลัวสิ่งของที่ใหญ่เกินไป สิ่งของที่มีสีสดใสเกินไป โดยเฉพาะสิ่งของที่เคลื่อนไหวได้ ไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม กลัวแม่แต่คนแปลกหน้า กลัวความมืด หรือห้องมืด กลัวความสูง

7-10 เดือน เป็นช่วงวัยที่เด็กเกิดความกลัวมากที่สุด เพราะไม่เข้าใจในข้อเท็จจริง ที่ได้เห็น ไม่เข้าใจเวลา และไม่สามารถแยกแยะคนแปลกหน้าได้

2 ปี จะกลัวในเวลากลางคืน ความคิดฝันเริ่มปรากฏขึ้น เด็กสะสมสิ่งที่ได้ยิน ได้พบเห็นสิ่งที่ตนไม่เข้าใจไว้มากขึ้น จนกระทั่งเป็นความกลัวและความวิตกกังวล แม้บางครั้งความกลัวจะหายไป แต่ยังสะสมและจะปรากฏในวัยต่อมา เช่น อาจกลัวผีอีกครั้งในระยะก่อนวัยรุ่น

วัยเด็กตอนต้น วัยนี้เด็กจะมีความกลัวมากกว่าเด็กอ่อน โดยเฉพาะเด็กที่มีสติปัญญาดี จะสามารถแยกแยะและจำเหตุการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดอันตรายได้ดี ระยะแรกเด็กจะกลัวในสิ่งที่ไม่มีความหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกคือ การวิ่งหนีจากเหตุการณ์หรือหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกลัว บางครั้งอาจใช้คำพูดเพื่อหลีกเลี่ยงก็ได้



เกณฑ์การพิจารณาปัญหาความกลัวของเด็ก

คือ เมื่อเด็กเกิดความกลัว ให้พิจารณาดังนี้คือ

- ความกลัวที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลายาวนาน
- ความกลัวบางอย่างที่เข้ามาขัดขวาง ทำให้เกิดความบกพร่อง ในสิ่งที่เคยทำได้ดีมาก่อน เช่น เคยเล่นกับ

เพื่อนได้ดีก็กลับเล่นไม่ได้ เพราะเด็กมีความกลัวบางสิ่งบางอย่างขึ้น

- ความกลัวเสียหน้าของเด็ก เมื่อไม่สามารถจะแยกแยะสิ่งที่ทำให้กลัวได้

- เด็กจะ **ปกปิดความกลัว** ด้วยการไม่แสดงความอ่อนแอหรือความโง่เขลาออกมา ในสภาพการณ์เช่นนี้ ควรต้องมองถึงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม เช่น มีอาการทาง

ร่างกายเกิดขึ้นโดยมีพฤติกรรมถดถอยไปสู่ขั้นที่เคยผ่านมาแล้ว มีความเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวร่างกาย และมีปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือกับสายตา

วิธีการให้ความช่วยเหลือและป้องกันเมื่อเด็กเกิดความกลัว



ไม่ว่าความกลัวจะเกิดมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก หรือกลัวจากความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

จะทำให้เด็กเกิดฝันร้าย เมื่อเด็กฝันร้ายพ่อแม่ควรโอบกอดเด็กไว้อย่างมั่นคง ใช้การตบแผ่นหลังเบาๆ เป็นจังหวะเพื่อให้รู้ตัว ปลอบโยนด้วยน้ำเสียงสงบ ควรช่วยเหลือด้วยความใจเย็น พยายามสร้างความมั่นใจ ความอบอุ่นใจให้เกิดขึ้นกับเด็ก พ่อแม่ควรอธิบายให้เด็กรู้ที่มาของฝันร้ายแต่ละครั้งด้วย

วิธีการดำเนินการแก้ไข ช่วยเหลือและป้องกันไม่ให้เกิดความกลัว คือ

-**ความกลัวการแยกจากผู้ใดคนหนึ่ง** เกิดในช่วงอายุ 2-3 ปี การช่วยเหลือและป้องกันคือ ส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง กระตุ้นให้มีความเป็นตัวของตัวเอง ให้การเอาใจใส่ดูแลอย่างมีเหตุผล เพราะความกลัวนี้มาจากความกังวลใจ เนื่องจากเด็กมีความผูกพันกับพ่อหรือแม่มากเกินไป

-**ความกลัวสัตว์ประหลาด** เกิดขึ้นบ่อยครั้งในเด็กอายุ 4-6 ปี จะสามารถป้องกันให้เด็กไม่เกิดความกลัวได้ด้วยการอธิบายความเป็นจริง หลีกเลี่ยงการดูภาพยนตร์สัตว์ประหลาดหรือดูให้น้อยลง

-**ความกลัวแพทย์หรือทันตแพทย์** เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่าย จึงควรให้เด็กได้คุ้นเคยกับแพทย์ โดยการเล่นบทบาทสมมติหรือจัดการกับความกลัวของเด็กโดยใช้ของเล่น

-**ความกลัวโรงเรียน** พบได้บ่อยครั้งเมื่อเด็กเริ่มไปโรงเรียน เด็กเล็กมักกลัวการแยกจากพ่อแม่ทำให้ไม่อยากไปโรงเรียน การให้ความช่วยเหลือเด็ก คือ ต้องยืนยันให้เด็กกลับเข้าไปในโรงเรียน และไม่ควรมีเงื่อนไขหรือมีสิ่งตอบแทนเมื่อเด็กยอมไปโรงเรียน

2.3 ความเห็นอกเห็นใจ

เป็นความรู้สึกภายในของเด็กที่เกิดขึ้น เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนและเด็กเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เด็กต้องการมีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ความเห็นอกเห็นใจ จึงเป็นอารมณ์ร่วมที่เกิดพร้อมกับผู้อื่น จะเกิดพฤติกรรมนี้เมื่ออายุ 2 ปี เพราะเด็กเข้าใจในสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้อื่นพอสมควร

3-4 ปี พฤติกรรมการแสดงออกซึ่งความเห็นอกเห็นใจ นอกจากจะแสดงออกโดยการพยายามเข้าช่วยเหลือผู้อื่นแล้ว ในบางครั้งอาจช่วยเคลื่อนย้ายวัตถุที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น ลากเก้าอี้ที่ขวางประตูอยู่ ไปเก็บให้พ้นประตู เป็นต้น

2.4 ความอยากรู้อยากเห็น

เกิดขึ้นได้ตั้งแต่เดือนที่ **2-3** คือ เด็กมีพัฒนาการทางสายตาเรียบร้อยแล้ว พฤติกรรมการแสดงออก คือ การเก็งของกล้ามเนื้อใบหน้า การอ้าปากและห้อยลิ้นออกมา การปรากฏของรอยย่นบนหน้าผาก บางรายมีการเอียงตัวไปตามวัตถุที่ตนสนใจ บางครั้งหยิบวัตถุนั้นมา เขย่า ตีง ผลัก หรือจับต้องวัตถุนั้นๆ



วัยเด็กตอนต้น เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งทุกอย่าง มีการแสดงออกโดยการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมา สนใจในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ พร้อมทั้งจะสำรวจทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นวัยเจ้าปัญหา เด็กชอบตั้งคำถามตั้งแต่อายุ 2-3 ปี จนถึง 6 ปี ถ้าเด็กได้รับคำตอบที่พอใจ ก็จะเกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อไป แต่ถ้าไม่ได้รับคำตอบที่พอใจจะทำให้ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กลดลง

ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ขึ้นอยู่กับ

1) ความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก เด็กฉลาดจะเป็นเด็กที่ช่างจดจำ รู้จักสังเกตสิ่งต่างๆ เมื่อเกิดข้อสงสัยในสิ่งใด จะซักถามในสิ่งที่มีความสนใจได้เป็นอย่างดี

2) **ความมั่นคงทางด้านอารมณ์** เด็กที่มีความมั่นคงทางอารมณ์จะมีความอยากรู้
อยากเห็นมากกว่าเด็กที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์

3) **เพศ** เด็กหญิงจะมีความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าเด็กชาย เพราะเด็กหญิงมักได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากกว่าเด็กชาย จึงทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นเกิดขึ้นได้

2.5 อารมณ์ร่าเริง

เป็นความรู้สึกดีใจ อิ่มใจ เบิกบานใจ มีความยินดี มีความพอใจ มีความสุข



อายุ 2-3 เดือน เด็กจะแสดงอารมณ์ร่าเริงเมื่อผู้ใหญ่
หรือผู้ใกล้ชิดกับเด็กมาเล่นด้วย โดยการยิ้ม หัวเราะ
เคลื่อนไหวแขนขา ไปมา

18 เดือน ขณะที่เด็กหัวเราะ จะมองเห็นการ
เคลื่อนไหวและการหายใจในช่องท้องชัดเจน เพราะ
กล้ามเนื้อช่องท้องแข็งแรงขึ้น

วัยเด็กตอนต้น เด็กจะแสดงอารมณ์ร่าเริงเมื่อมีความรู้สึกสนุกสนาน มีสุขภาพร่างกาย
แข็งแรง เมื่อมีผู้อื่นมาเล่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์เลี้ยงก็ตาม แม้แต่การเลียนคำพูดของ
ผู้อื่นก็ทำให้เด็กร่าเริงและมีความสุข

การแสดงออกทางด้านอารมณ์ร่าเริง คือ ยิ้ม หัวเราะ ปรบมือ กระโดดขึ้นลง กอดรัด
รัดกอด หรือบุคคลที่ทำให้เด็กมีความสุข

2.6 อารมณ์รัก

เป็นความรู้สึกชอบอย่างผูกพันกัน มีความรู้สึกยินดีและมีความชื่นบานเมื่อเด็กได้รับการ
ตอบสนองในทางที่ดีจากผู้ที่ได้ใกล้ชิด

วัยเด็กอ่อน การแสดงออกซึ่งอารมณ์รัก จะแสดงออกโดยการพยายามเคลื่อนตัวเข้าไปใกล้ผู้ที่ตนรัก

เมื่ออายุได้ 6 เดือน อาจจะทำกอดรัด ตบมือเบาๆ หรือจูบวัตถุหรือบุคคลที่ตนรัก

เมื่ออายุเข้าปีที่ 2 เด็กเริ่มรักตนเองและชอบเล่นของตัวเอง เป็นความรักในวัตถุ การแสดงออกโดยการกอดรัด การตบมือเบาๆ การจูบวัตถุหรือบุคคลที่ตนมีความรู้สึกรักเช่นเดิม

การเสริมสร้างและพัฒนาความรู้สึกรักให้เกิดขึ้นกับเด็ก

เป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่วัยแรกคลอด เพราะอายุ 2-3 เดือนแรก จะแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกว่า เด็กได้รับความรักความอบอุ่นมากน้อยเพียงใด เด็กบางรายไม่ได้รับความรักอาจจะร้องไห้ นิ่งเฉย สายตามองอย่างไร้จุดหมาย เมื่ออายุมากขึ้นเด็กที่ขาดความรักอาจหนีโยกตัวไปมา บางรายอาจเอาศีรษะโขกพื้นหรือโขกเตียง



ฉะนั้น **อารมณ์รัก** เป็นอารมณ์ที่เด็กต้องได้รับการส่งเสริม ถ้าเด็กได้รับความรักจะทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านอารมณ์ เด็กบางรายได้รับได้รับการทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพังอาจเกิดความผิดปกติทางด้านอารมณ์ได้เช่นกัน

วัยเด็กตอนต้น เด็กจะรักทั้งบุคคล สัตว์เลี้ยงและวัตถุที่เด็กเล่นด้วย พัฒนาการทางด้านอารมณ์รักของเด็กจะเกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กก่อน หลังจากนั้นจึงเป็นความรักในตัวผู้อื่นนอกครอบครัว

กรณีที่เด็กไม่ได้รับความรักจากผู้อื่น จะทำให้พัฒนาการทางด้านความรักผู้อื่นมาเป็นความรู้สึกรักแต่ตัวเอง ทำให้กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว หรือในทางตรงกันข้ามอาจเป็นความรักที่รุนแรง ยึดติดและฝังใจไปยังผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะก็ได้

การแสดงออกของความรักของเด็ก จะแสดงออกโดยทางร่างกาย เช่น กอดจูบบุคคล หรือวัตถุที่ตนรัก เมื่อต้องถูกพลัดพรากจากสิ่งที่ตนรักจะร้องไห้

จากการศึกษา พบว่า เพศหญิงจะมีอารมณ์รักในสิ่งต่างๆมากกว่าเพศชาย และทั้งเด็กหญิงและเด็กชายจะรักผู้ที่มีเพศเดียวกับตนมากกว่า

2.7 อารมณ์ริษยา

เป็นความรู้สึกไม่ยอมให้ผู้อื่นได้ดี เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีจะมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้ อารมณ์ริษยาไม่เกิดในวัยเด็กอ่อน แต่เกิดกับวัยเด็กตอนต้นอายุ 2-5 ปีหรือเกิดเมื่อมีน้องคนต่อไป เป็นลักษณะของความโกรธที่พุ่งเป้าหมายไปยังบุคคล ด้วยสาเหตุที่สำคัญ คือ พ่อแม่และผู้ที่ยุติธรรมให้ความสนใจน้องหรือผู้อื่นมากกว่าตน

การแสดงอารมณ์ริษยา จะแสดงออกโดยการต่อต้านกับผู้ที่ทำให้ตนเกิดความริษยา เช่น การตี การหยิก บางครั้งอาจแสดงพฤติกรรมย้อนกลับเป็นเด็กอีกครั้งด้วยการดูหน้า ปัสสาวะรดที่นอน ซุกซนผิดปกติ หรือมีการแสดงออกด้วยการเจ็บป่วยทางร่างกาย

จากการศึกษาเรื่องความริษยา พบว่า



- 1) เด็กหญิงจะมีความริษยามากกว่าเด็กชาย
- 2) พี่คนโตจะมีความริษยามากกว่าเด็กชาย
- 3) ความริษยาจะเกิดขึ้นระหว่างพี่น้องที่มีอายุต่างกันในช่วง 18-42 เดือนหรือถ้าพี่น้องที่คลอดออกมาและพี่มีอายุห่างกัน 18 เดือนลงมา และอายุมากกว่า 42 เดือนขึ้นไป เด็กเหล่านี้จะไม่มีอารมณ์ริษยากัน แต่ถ้าพี่น้องคู่นั้นมีอายุห่างกันในช่วง 18-42 เดือน โอกาสที่พี่ริษยาน้องจะมีมาก

4) เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีพี่น้องน้อยคน จะมีความริษยามากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีพี่น้องมาก ๆ

☺ 3. พฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางด้านจิตใจ

เป็นผลกระทบมาจากความคับข้องใจที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง เด็กต้องเผชิญกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เด็กมีปัญหาทางด้านจิตใจได้

3.1 พฤติกรรมที่เกิดจากความคับข้องใจ



ความคับข้องใจ (Frustration) เป็นความรู้สึกในใจที่เด็กมีความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่มีอุปสรรคบางอย่างขัดขวาง ทำให้ไม่สามารถดำเนินพฤติกรรมไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตนได้ตั้งเป้าหมายไว้ได้ ทำให้ผู้นั้นเกิดความรู้สึกอึดอัด อัดอั้น ไม่สบายใจ

ถ้าเด็กคนใดมีความไม่สบายใจในด้านต่างๆ สะสมมากขึ้น จะทำให้มีความรุนแรงของความคับข้องใจเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ผลคือ ผู้นั้นอาจจะมีแนวโน้มเป็นผู้มีปัญหาทางจิตได้

สาเหตุของความคับข้องใจ จะมีปัญหาที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

ก. ความคับข้องใจ เนื่องจาก **มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย** หรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งมีความผิดปกติ เช่น ตาบอด หน้าตาไม่สวย

ข. ความคับข้องใจ เนื่องจาก **สิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา** เช่น อากาศร้อนจัด กฎหรือวินัยของโรงเรียนที่เข้มงวดเกินไป การจรรยาบรรณขัดทำให้ไปไม่ทันเวลาที่นัดหมาย

ค. ความคับข้องใจ เนื่องจาก **ความขัดแย้งในใจของตัวผู้นั้น** เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินใจไม่ได้เนื่องจากสิ่งของที่มีให้เลือกมากกว่า 2 สิ่งขึ้นไป ทำให้เกิดความขัดแย้งในใจไม่สามารถตัดสินใจได้

ความขัดแย้งใจจากการเลือกสิ่งของ 2 สิ่งขึ้นไปมี 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ความขัดแย้งใจแบบชอบ -ชอบ (Approach – Approach Conflict) เป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งของหรือเหตุการณ์ 2 อย่างที่เป็นความชอบทั้งคู่ แต่มีความจำเป็นต้องเลือกเพียงอย่างเดียว เช่น ชอบเสื้อ 2 ตัว แต่ต้องตัดสินใจเลือกเพียงตัวเดียว “**รักพี่เสียดายน้อง**”



ลักษณะที่ 2 ความขัดแย้งใจแบบชอบ -ไม่ชอบ (Approach-Avoidance Conflict) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ตนพอใจและไม่พอใจอยู่ในสิ่งเดียวกัน เช่น อยากรับประทานขนมหวาน แต่กลัวจะอ้วน ทำให้ไม่รู้จะทำอย่างไรดี “**เกลียดตัวกินไข่**”

ลักษณะที่ 3 ความขัดแย้งใจแบบไม่ชอบ -ไม่ชอบ (Avoidance-Avoidance Conflict) เป็นความรู้สึกที่ต้องตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ไม่ชอบทั้งคู่ เช่น ไม่อยากเป็นทหารเกณฑ์ อยากรับทหารแต่ก็กลัวจะติดคุก ซึ่งจำเป็นต้องเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง “**หนีเสือปะจระเข้**”

ลักษณะของพฤติกรรม ที่เกิดจากความคับข้องใจ มีดังนี้

ก.มีความเครียดและความกระวนกระวายใจ แสดงกิริยาไม่สบายใจ ดูดนิ้วมือ กัดเล็บ กำมือแน่น เพ้อฝัน ซึมเฉย บางคนอาจก้าวร้าว เมื่อเด็กอายุมากขึ้น อาจมีหน้าตาเคร่งเครียด ถอนหายใจ บ่นพึมพำ หรือมีอาการเคลื่อนไหวที่ไม่มีความสุข

ข.ก้าวร้าว จะมีการแสดงออกด้วยการก้าวร้าวไปยังบุคคลหรือสิ่งของ ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ พฤติกรรมที่แสดงออกอาจจะทุบตี ต่ำทอ หรือทำลายสิ่งของ ในกรณีที่ไม่สามารถแสดงความก้าวร้าวต่อบุคคลหรือสิ่งของที่ทำให้เกิดความก้าวร้าวโดยตรง จะ **แสดงความก้าวร้าวไปยังบุคคลหรือสิ่งของอื่นเป็นการทดแทน** เรียกว่า Displaced aggression เช่น เตะสุนัขแทนภรรยา

ค.พฤติกรรมถดถอย คือ มีพฤติกรรมย้อนกลับไปเป็นเด็กอีกครั้งหนึ่ง หรืออาจมีพฤติกรรมเหมือนครั้งที่เคยได้รับความสุข



ง.พฤติกรรมนิ่งเฉย เด็กบางรายเกิดความคับข้องใจจะแสดงออกด้วยการนิ่งเฉย ทำเป็นไม่สนใจใยดี เฉื่อยชา เก็บกดไว้ในใจ ถอนตัว หลีกหนีไปจากสิ่งทำให้เกิดความคับข้องใจ เช่น การหมดสิ้นกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป เป็นพฤติกรรมที่น่ากลัวมาก อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ง่าย

จ.การเพ้อฝัน เมื่อเกิดความคับข้องใจอย่างรุนแรงจนเกินกว่าที่จะคลี่คลายปัญหาได้แล้ว เด็กจะใช้ความเพ้อฝันแทนเหตุการณ์ที่เป็นจริง จนในที่สุดไม่สามารถแยกแยะความจริงและความฝันออกจากกันได้ และกลายเป็นโรคจิตในที่สุด

3.2 ลักษณะพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม

เกณฑ์การพิจารณาว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมา มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับมาตรฐานของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กแต่ละคนได้รับการฝึกฝนมา

โดยปกติแล้วเมื่อเด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ย่อมจะต้องเกิดความคับข้องใจ ความกระวนกระวายใจ มีความขัดแย้งในใจอย่างรุนแรง ทำให้พฤติกรรมของเด็กมีปัญหาได้

ลักษณะพฤติกรรมที่มีการแสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างไม่เหมาะสม ที่จะพบได้บ่อยครั้ง มีดังนี้

ก.ความกระวนกระวายใจ มีการแสดงออกทางใบหน้าที่ไม่มีความสุข คิดฟุ้งซ่าน อารมณ์พลุ่งพล่าน ทุรนทุราย บางรายกัดเล็บ ดูดนิ้ว

ข. การเก็บกดอารมณ์ จะไม่มีการแสดงความรู้สึกใดๆออกมา มีการเก็บความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ไว้ในจิตใจสำนึก บางครั้งเด็กได้มีการเก็บกดอารมณ์ไว้จนล้นเลื่อนไป แต่เมื่อเห็นสิ่งเร้าเดิมที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ก็จะเกิดความรู้สึกเช่นเดิมอีก



ค. ความโมโหร้าย จุกแฉิว ก้าวร้าว จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความคับข้องใจ มีปัญหาอารมณ์ เป็นเด็กที่มีอารมณ์รุนแรง อ่อนไหวง่าย ขาดความรู้สึกที่มั่นคง ปลอดภัย พฤติกรรมนี้เป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ บางครั้งการเก็บความรู้สึกที่รุนแรงไว้มากๆ อาจระเบิดออกมาเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงได้

ง. ความเบื่อหน่าย ท้อแท้ เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความผิดหวัง ผิดพลาดในการกระทำหรือความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่อยครั้ง จนทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ได้

จ. การไม่เชื่อฟังคำสั่ง ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง บางครั้งโต้แย้งเถียง หรือฝ่าฝืน ข้อบังคับหรือกฎหมาย เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม คิดอย่างไม่มีเหตุผล

ฉ. ความกลัว เป็นอาการทางประสาท เด็กจะเก็บตัว ซ้ำๆ มีอารมณ์ไม่มั่นคง มีความหวั่นไหว ไม่กล้าคิด ทำ ตัดสินใจ ลังเลใจในทุกสิ่ง รู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่กล้าเผชิญเหตุการณ์ทุกอย่าง แก้ไขปัญหาไม่ได้

ช. การทำเป็นเรื่องล้อเล่น เด็กที่มีปัญหาทางจิตบางราย อาจมีลักษณะนิสัยทุกอย่าง เป็นเรื่องล้อเล่น สนุกสนาน เพราะพฤติกรรมบางอย่างไม่กล้าแสดงออก และจำเป็นต้องทำอย่างจริงจัง เนื่องจากกลัวเสียหน้า จึงเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นเป็นเรื่องสนุกสนาน ไร้สาระ

ฌ. พฤติกรรมที่มีปัญหาอื่น ๆ เช่น นิสัยชอบขโมย ไม่ซื่อสัตย์ ตลบตะแลง ชอบทำยุ่งวุ่นวายกับผู้อื่น เล่นเล่อก เกียจคร้าน ไม่มีความพยายาม เรียนหนังสือไม่ได้หรือเรียนช้า เป็นพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านอารมณ์ของเด็ก

เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์ของเด็ก ให้สามารถแสดงออกทางด้านอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำได้ดังนี้

ก.ฝึกให้เด็กรู้จักการยอมรับ และสามารถเผชิญกับความจริงในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความมีเหตุผล

ข.ให้คำปรึกษาหรือเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กรู้จักลดความคับข้องใจ

